

ALEKSANDROVA N, SLUCHAYNA L., LOBETSKA I. Organizing research work of students – future economists in the process of learning a foreign language.

The authors of the article advocate the importance and relevance of organizing and managing future economists' research work in the process of their foreign language training. On the basis of analyzing the existing definitions of the core notions of the research the authors specify and clarify the definition of "students' research work", what appears as individual or collective activity which is sent to the decision of professional tasks by facilities of foreign language is specially organized. The main peculiarities of organizing and ways of managing future economists' research work are identified and pointed out in the article.

Keywords: professional economic preparation of students, foreign language training, student scientific conference, student research work, managing student research work, organizing student research work, learning process.

УДК 378.011.3-051:[37.015.31:7

Барахтян М. М.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У РОБОТІ З ТВОРЧИМ КОЛЕКТИВОМ

У статті розглядаються теоретичні і практичні підходи підготовки майбутніх учителів до естетичного виховання школярів. Визначаються основні вимоги до знань, умінь і навичок майбутнього вчителя з виховної роботи в процесі вивчення курсу "Основи сценічного та екранного мистецтва". Акцентується увага на особливостях використання у процесі професійної педагогічної діяльності специфіки театрального мистецтва як одного із важливих чинників розвитку творчого потенціалу та естетичного виховання школярів.

Розвиток в учнів здатності до художнього сприйняття розглядається сучасною педагогікою як необхідна умова забезпечення ефективності естетичного виховання засобами мистецтва, підготовки до глибокого розуміння духовних цінностей. Досягнення такого педагогічного результату ґрунтується на органічному взаємозв'язку всіх форм залучення дітей до мистецтва, які так чи інакше пов'язані із сприйняттям.

Ключові слова: естетичне виховання, естетика, театр, театральне мистецтво, творча діяльність.

На сучасному етапі входження України в європейський простір актуалізує соціально-педагогічні дослідження і особливої ваги надає якісному підвищенню рівня підготовки фахівців нового типу, які б поєднували фундаментальні теоретичні знання і практичні вміння та навички. У сфері пріоритетів центр ваги з матеріальних засобів виробництва повинен переміститися на духовні фактори та інтелектуальний потенціал особистості, утвердження ідеалів добра, справедливості, честі, милосердя та любові.

У розбудов новітньої системи виховання одним із важливих завдань вищої школи є підготовка майбутнього вчителя до організації в сучасних умовах

навчально-виховного процесу з підлітками та молоддю. Уся система педагогічної діяльності повинна бути спрямована до особистості учня, на формування і розвиток індивідуальних здібностей і талантів, на забезпечення умов для самореалізації кожного вихованця.

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить, що проблеми професійної підготовки майбутніх учителів і виховання високих морально-етичних якостей висвітлювалися в працях Я. А. Коменського, А. Дістервега, Г. С. Сковороди, К. Д. Ушинського, В. О. Сухомлинського та ін.

Значний внесок у пошук нових шляхів удосконалення навчально-виховного процесу у вищій школі, розробку теоретичних і практичних питань педагогічної етики, підвищення рівня моральної свідомості вчителя ми знаходимо у працях А. М. Алексюка, В. П. Андрущенка, Є. С. Бабіної, О. В. Глузмана, Ф. Н. Гоноболіна, В. І. Загвязінського, І. А. Зязюна, Н. В. Кузьміної, І. І. Чорнокоза та інших.

Наукові засади мистецької освіти та художньо-естетичного виховання висвітлено в дослідженнях Л. Масол, Н. Миропольської, О. Рудницької, О. Щолокової та інших.

Слушно зазначає Т. І. Андрущенко: "...естетичне виховання студентської молоді в різних вищих навчальних закладах має як загальні, так і специфічні тенденції. Останнім часом естетичне виховання студентів у вищих школах України стає самостійною галуззю наукових знань. Інтерес учених у цій сфері пов'язаний з різноманітними питаннями, серед яких: сприйняття естетичних цінностей, формування естетичного досвіду майбутнього фахівця, формування художньої культури засобами мистецтва слова, формування естетичної культури майбутніх фахівців окремими видами мистецтва і комплексом мистецтв, естетичних потреб, мовної, вокально-мовної, естетично-екологічної культури в системі університетської педагогічної та фахової освіти, тобто у взаємодії науки і мистецтва" [1].

Мета статті – визначення та обґрунтування науково-методичних підходів професійної підготовки майбутніх вчителів і їх готовності до естетичного виховання школярів шляхом використання специфіки театрального мистецтва.

Одним із перспективних напрямів модернізації сучасної школи і естетичного виховання школярів є введення до програм загальноосвітніх шкіл інтегрованого курсу "Мистецтво", який характеризується особливим поєднанням змісту ряду предметів гуманітарно-естетичного циклу, орієнтованого на загальні закони розвитку різних видів мистецтва, і сприяє формуванню цілісної художньої картини світу у школярів та художньо-естетичного їх виховання.

Естетичне виховання – це розвиток здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті і мистецтві; це виховання прагнення самому брати участь у перетворенні навколишнього світу за законами краси; це залучення до художньої діяльності і розвиток творчих здібностей.

Особлива роль в естетичному вихованні особистості відводиться

мистецтву. Воно розкриває перед дітьми соціальний сенс життєвих явищ, змушує їх пильніше придивлятися до навколишнього світу, спонукає до співпереживання, до відчуття прекрасного, засудження зла тощо. В. О. Сухомлинський говорив: “Чуйність, сприйнятливність до краси в дитячі роки незрівнянно глибші, ніж у більш пізні періоди розвитку особистості. Потреба у прекрасному затверджує моральну красу, породжуючи непримиренність до всього вульгарного й потворного” [4].

Видатні громадські діячі і педагоги розглядали естетичне виховання не як ізольовану ділянку роботи з дітьми, а як нерозривно пов'язаний з трудовим, моральним, фізичним вихованням процес.

Зрозуміло, що ефективність виховання школярів обумовлена цілеспрямованістю педагогічного керівництва даним процесом, який великою мірою залежить від створення відповідних умов, рівня знань і професійної майстерності самого вчителя.

Учитель у процесі художньо-творчої діяльності з вихованцями, як доводить практика, досить часто виступає в різних ролях: організатора, сценариста, режисера-постановника різноманітних театралізованих заходів (тематичних свят і збірних концертів, розважальних програм, спектаклів тощо), керівника дитячого творчого колективу.

Учителю необхідно володіти методикою виховної роботи, організаторськими вміннями, майстерністю художнього слова, знати специфіку різних видів мистецтва, щоб за допомогою різноманітних засобів доносити до учнів художню й естетичну цінність літератури, кіно, театру. Його покликання – збагачувати духовний світ учнів, надавати допомогу в творчому розвитку особистості, у ствердженні позитивних рис характеру та в пізнанні навколишнього світу через образну мову різних видів мистецтва.

Для вирішення важливих виховних завдань до вчителя ставляться і відповідні вимоги: знати специфіку різних видів мистецтва і театрального зокрема; бути артистичним, володіти навичками сценічної майстерності, уміти управляти собою; створювати дитячий колектив і творчу атмосферу в ньому; бути організованим і знати психологію розвитку творчої особистості; володіти тактом, вивчати постійно дітей, заохочувати й стимулювати їх творчу діяльність; надавати можливість дітям відчувати радість від виконання творчих завдань та ін.

Багаторічний досвід роботи у вищій педагогічній школі дає змогу стверджувати, що підвищення загальної культури майбутнього вчителя, засвоєння міцності знань і формування практичних творчих умінь забезпечується передусім вивченням таких курсів, як: “Історія та теорія педагогіки”, “Основи педагогічної майстерності”, “Педагогічна етика” та ін.

Крім основних спеціальних знань і умінь, учитель у виховному процесі з учнями повинен знати специфіку різних мистецтв (літератури, музики, театру, кіно, живопису, хореографії тощо), знати закони психології творчості і виховання особистості, методику проведення гурткових занять і репетицій як в індивідуальній, так і групових формах роботи.

Від загальної культури і знань учителя великою мірою залежить світогляд, моральні й естетичні принципи вихованців. А тому в професійній педагогічній діяльності вчитель повинен ставити за мету: залучати учнів до творчої діяльності, до пізнання і сприйняття різних видів мистецтва, створювати при цьому відповідні умови для їхнього духовного зростання і реалізації творчих умінь.

Професійна підготовка у вищій педагогічній школі передбачає формування конкурентоздатного високоосвіченого творчого вчителя – духовно багаті особистості, людини високої культури. У вирішенні цієї проблеми помітну роль відіграє вивчення дисципліни “Основи сценічного та екранного мистецтва” (Спеціальність “Початкова освіта”). Зміст даної дисципліни передбачає засвоєння студентами специфіки сценічного та екранного мистецтва та їх значення в художньо-естетичному вихованні школярів.

Основною **метою** цього курсу є:

- ознайомити студентів зі специфікою театрального й екранного мистецтва, з основними законами К. С. Станіславського;
- сформувати у студентів первинні навички виконавської майстерності постійним тренажем внутрішньої і зовнішньої техніки;
- сформувати знання й уміння керівництва шкільним дитячим творчим колективом (драматичний гурток, шкільний театр);
- допомогти студентам опанувати методику виховання учнів засобами кіно й театрального мистецтва в навчальний і поза навчальний час.

Внаслідок вивчення курсу студент повинен **знати**:

- жанрові різновиди й специфіку екранного та сценічного мистецтва;
- історію розвитку кіно і театрального мистецтва;
- соціально-виховні функції кіно й театрального мистецтва;
- специфіку роботи шкільного театрального колективу.

Студент повинен володіти такими сформованими основні **вміння**:

- здійснювати естетичне виховання школярів засобами кіно й театрального мистецтва в навчальний і поза навчальний час;
- організовувати й цілеспрямовано здійснювати керівництво шкільним театральним колективом;
- створювати сценарні розробки й втілювати їх в сценічному дійстві;
- володіти методикою проведення занять з сценічного мистецтва та репетицій;
- аналізувати художньо-тематичний зміст різножанрових творів кіно і театрального мистецтва.

Під час вивчення даної дисципліни, студенти повинні засвоїти, що в основі естетичного виховання особливого значення набуває збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів під час сприймання та інтерпретації творів мистецтва, розвиток емоційної чутливості до прекрасного, формування культури почуттів, системи художніх знань, уявлень; розвиток загальних і художніх здібностей, а також здатність керуватися набутими

знаннями та вміннями у самостійній творчій діяльності. Тому, зазвичай, у практиці часто використовуються такі формулювання, як “привчати дітей емоційно сприймати”, “відчувати задоволення”, “любити і прагнути”, “проявляти здібності” тощо.

Особлива роль в естетичному вихованні школярів відводиться театральному мистецтву. Воно розкриває перед дітьми соціальний сенс життєвих явищ, примушує їх пильніше придивлятися до навколишнього світу, спонукає до співпереживання, до відчуття прекрасного, засудження зла тощо.

Театр, як відомо, мистецтво синтетичне, яке поєднує в собі різні види мистецтва: літературу, музику, хореографію, вокал, декоративно-прикладне мистецтво тощо. І як один із найдемократичніших видів мистецтва сприяє вирішенню ряду актуальних проблем сучасної педагогіки й психології:

- художньої освіти та морально-етичного виховання школярів;
- формування естетичних смаків;
- розвиток комунікативних якостей особистості;
- виховання волі, розвиток пам’яті, уяви, ініціативності, фантазії, спостережливості, творчого мислення, культури мислення тощо;
- створення позитивного емоційного настрою, зняття напруги, вирішення конфліктних ситуацій тощо.

Для більш глибокого розуміння учнями специфіки театального мистецтва, слід використовувати різноманітні форми роботи: бесіди, екскурсії, перегляд спектаклів, фільмів та їх обговорення, зустрічі з майстрами сценічного мистецтва, проведення занять і репетицій з дитячим творчим колективом (гурток, шкільний театр) тощо.

Виховна роль театру усвідомлювалася найкращими мислителями і педагогами з найдавніших часів. Давня Греція є зразком використання театру у вихованні громадянської честі та обов’язку перед народом.

На просвітницьку і виховну роль сценічного мистецтва, його здатність облагороджувати смаки, розвивати моральні, патріотичні почуття вказували І. Франко, Б. Грінченко, М. Вороний, О. Кисіль та ін.

Видатний педагог В. О. Сухомлинський зазначав: “Якщо ви хочете бути справжнім вихователем, розкрийте перед юним серцем красу людського передусім у самому собі – це дуже важливо. Джерелом культури людських емоцій є здатність вчителя відчувати серцем внутрішній світ дитини...” [4].

К. Станіславський вбачав силу театру в тому, що він ставить глядача в положення “третього творця”. Після автора, артистів та інших учасників вистави, глядач, ніби долучаючись до творчості, стає одним із творців вистави. У цій ролі глядач мимовільно проникає в атмосферу поезії і творчості, яка виховує смак, розпалює естетичні почуття і пробуджує до життя художника, який дремає в душі кожної людини.

Під час вивчення курсу “Основи сценічного та екранного мистецтва” студентам наголошується, що пізнання і сприйняття театального мистецтва школярами – глибоко індивідуальне. Своєрідність визначається не те тільки психологічним складом, темпераментом, загальним рівнем

розвитку дитини, але й тим досвідом, який передував її зустрічі з мистецтвом театру, життєвим досвідом і художнім.

Досвід і практика підтверджують, що заняття театральною діяльністю з точки зору естетичного виховання і розвитку творчих здібностей значиме й актуальне для дітей усіх вікових категорій.

У 1-2 класах виправдовують себе ігри-драматизації за народними казками, піснями, віршами, байками.

Ігри-драматизації близькі до творчих і рольових ігор. Вони наближають дітей до уміння діяти в запропонованих обставинах.

У 3 і 4 класах уже можна розпочинати постановку невеликих спектаклів.

В учнів початкової школи треба виховувати здатність відчувати й емоційно сприймати суть морально-етичних вчинків героїв твору, їх характери, розуміти й відчувати те, про що говориться в тексті, допомагати їм з'ясовувати суть окремих намірів і вчинків дійових осіб.

Розвиток в учнів здатності до художнього сприйняття розглядається сучасною педагогікою як необхідна умова забезпечення ефективності естетичного виховання засобами мистецтва, підготовки до глибокого розуміння духовних цінностей. Досягнення такого педагогічного результату ґрунтується на органічному взаємозв'язку всіх форм залучення дітей до мистецтва, які так чи інакше пов'язані із сприйняттям (слуханням, спогляданням, творчим виконанням, імпровізацією, критичною оцінкою). Адже, з одного боку, сприйнятливість мистецтва збагачує різні прояви художньої діяльності, а з другого – всі її види є засобом формування перцептивних умінь, сенсорної чутливості, тонкої спостережливості, інтелектуальних та творчих якостей, що відбуваються у процесі цілеспрямованої педагогічної роботи.

Театр як своєрідний вид мистецтва пред'являє особливі вимоги до сприйняття. На відміну від ряду інших мистецтв, де глядач сприймає готові результати творчості, в театрі він присутній при самому творчому акті. Мистецтво театру твориться кожного разу заново на очах у глядача. Якщо в літературному творі про певні події та героїв письменник розповідає, в живописі художник змальовує образи в статичній, застиглій формі, то в театральному мистецтві актор її реально здійснює. Якщо при цьому врахувати, театральна дія відбувається в неперервному потоці живого мовлення і живих сценічних рухів, жестів, міміки, якщо взяти до уваги властиву театру безпосередність емоційно-чуттєвого впливу акторської гри, то стане очевидною і цілком зрозумілою та виняткова могутність емоційного впливу, якою володіє театр.

Отже, ознайомлюючи дітей з мовою театрального мистецтва, ми вводимо їх в лабораторію творчості, відкриваємо шляхи до художнього пізнання світу, виховуємо естетичне ставлення до навколишньої дійсності, мобілізуємо їх внутрішні духовні сили. У цьому і полягає одне із важливих завдань виховання особистості засобами мистецтва і театральним зокрема.

Використана література:

1. Андрущенко Т. І. Естетичні аспекти освіти та виховання / Т. І. Андрущенко // Вісник ІРД : зб. наук. праць. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 1. – С. 20-28.
2. Масол Л. М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. М. Масол // Інформаційний збірник МОН України – 2004. – № 10.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – Київ : Освіта України, 2008. – 274 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 5. Статті / В. О. Сухомлинський. – Київ: “Рад. школа”, 1977. – 639 с.
5. Театр у школі: Книга для вчителя / упорядник Н. Є. Миропольська. – Київ : Рад. шк., 1990.
6. Художня культура України : навчальний посібник / за ред. Л. М. Масол. – Київ : Вища школа, 2006.

References:

1. Andrushchenko T. I. Estetychni aspekty osvity ta vykhovannia / T. I. Andrushchenko // Visnyk IRD : zb. Nauk. prats. – Kyiv : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2009. – Vyp. 1. – S. 20-28.
2. Masol L. M. Kontseptsiiia khudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh / L. M. Masol // Informatsiyni zbiryk MON Ukrainy – 2004. – № 10.
3. Padalka H. M. Pedagogichka mystetstva (teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) / H. M. Padalka. – Kyiv : Osvita Ukrainy, 2008. – 274 s.
4. Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory. V 5-ty t. T. 5. Statti / V. O. Sukhomlynskyi. – Kyiv: “Rad. Shkola”, 1977. – 639 s.
5. Teatr u shkoli: Knyha dlia vchytelia / uporiadnyk N. Ye. Myropolska. – Kyiv : Rad. Shk., 1990.
6. Khudozhnia kultura Ukrainy : navchalnyi posibnyk / za red. L. M. Masol. – Kyiv : Vyshcha shkola, 2006.

БАРАХТЯН Н. Н. Профессиональная подготовка будущего учителя к эстетическому воспитанию школьников в работе с творческим коллективом.

В статье рассматриваются теоретические и практические подходы подготовки будущих учителей к эстетическому воспитанию учащихся. Определяются основные требования к знаниям, умениям и навыкам будущего учителя к воспитательной деятельности во время изучения курса “Основы сценического и экранного искусства”. Акцентируется внимание на особенности использования в процессе профессиональной педагогической деятельности специфики театрального искусства как одного из важнейших факторов развития творческого потенциала и эстетического воспитания учащихся.

Развитие у учеников способности к художественному восприятию рассматривается современной педагогикой как необходимое условие обеспечения эффективности эстетического воспитания средствами искусства, подготовки к глубокому пониманию духовных ценностей. Достижение такого педагогического результата основывается на органической взаимосвязи всех форм привлечения детей к искусству, которые так или иначе связаны с восприятием.

Ключевые слова: эстетичное воспитание, эстетика, театр, театральное искусство, творческая деятельность.

BARAKHTYAN N. N. Professional preparation of future teacher to aesthetic education of schoolboys in-process with a creative collective.

In the article the theoretical and practical going of preparation of future teachers is examined near aesthetic education of student. The basic requirements are determined to knowledges, abilities and skills of future teacher to an educate activity during the study of course of “Basis of a stage and CRT art”. Attention is accented on the feature of the use in the process of professional pedagogical activity of specific of dramatic art as one of major factors of development of creative potential and aesthetic education of student.

Development for the students of capacity for artistic perception is examined by modern pedagogics as a necessary condition of providing of efficiency of aesthetic education by facilities of art, preparation to the deep understanding of spiritual values. Achievement of such pedagogical result is based on organic intercommunication of all forms of bringing in of children to the art, which in any case are related to perception.

Keywords: aesthetically beautiful education, aesthetics, theater, dramatic art, creative activity.